

SETSWANA

PUO YA SEEMO SA PROFENSE

KA MOTHUSA-TAUTONA
PATRICK DUMILE NONO MALOYI

LABOBEDI, 20 TLHAKOLE 2024 | 09:00

KGOTLATHEOMOLAO YA POROFENSE YA BOKONE BOPHIRIMA

#NWSOPA2024

www.nwpg.gov.za

#LeaveNoOneBehind

North West
Provincial Government

GO EMA POROFENSE YA BOKONE BOPHIRIMA KA LEFOKO

MOTHUSA-TAUTONA PATRICK DUMILE NONO MALOYI

WA KGOTLATHEOMOLAO YA POROFENSE YA BOKONE BOPHIRIMA

O EMA POROFENSE YA BOKONE BOPHIRIMA KA LEFOKO

20 TLHAKOLE 2024

Setšhaba sa Bokone Bophirima,
Mme Mmusakgotla, Motlotlegi Suzan Dantjie,
Motlatsa Mmusakgotla, Motlotlegi Lenah Miga,
Mookamedi wa Lekoko la bontsi, Motlotlegi Paul Sebego,
Maloko a a Tlotlegang a Lekgotla-Khuduthamaga,
Maloko a a Tlotlegang a Kgotlatheomolao ya Porofense,
Maloko a a Tlotlegang a Palamente a a leng fano gompiano,
Baemedi ba rona ba leruri ba Lekgotla la Bosetšhaba la DiPorofense,
Poresidente wa Baatlhodi wa Kgaolo ya Bokone Bophirima, e leng Moatlhodi wa
Kgotlatshekelo e e Kwa Godimo, Moatlhodi Ronald Hendricks,

Modulasetulo wa SALGA, Molekgotla e leng Khumalo Molefe,
Modulasetulo wa Kokoano ya Baeteledipele ba Setso le ba Khoi-SAN, Kgosi ThaRI
Maotwe,
Boratoropo-Bagolo le Boratoropo ba Bommasepala ba Bokone Bophirima,
Baeteledipele ba Makoko a Sepolotiki,
Baeteledipele ba Mekgatlho ya Bodumedi, Mekgatlho ya Badiri le Mekgatlho ya Baagi,
Mothusa-Mokanseliri wa Yunibesithi ya Bokone Bophirima, Moporofesa Birmsack
Tyobeka
Mokaedi-Kakaretso mo Kantorong ya ga Tonakgolo, e leng Rre Paul Mogotlhe,
Ditlhogo Tsa Mafapha le Batlhankedi-Khuduthamaga Bagolo ba Ditheo Tsa Puso,
Mokomišinare wa Porofense wa Ditirelo Tsa Sepodisi sa Aforikaborwa, Lt General Sello
Kwena

Ditlhogo tsa ba Ditirelo tsa Tshireletso,
Makoko a Dikoporasi Tsa Badipolomate,
Baeng ba ba laleditsweng,
Maloko a ba kgaso,
Banageng,

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, ke tla bo ke dirile phoso e e masisi fa nka tlhokomologa ntlha ya gore SOPA ya 2024 ga se ya mokgwa o re o tlwaetseng.

Ke motlotlo go bo ke tlhophilwe go Tautona Kaobitsa Bushy Maape go tsena mo legatong la gagwe le go nna le tšhono eno e e sa tshwaneng le epe ya go ema Porofense ka Lefoko.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, re rata go tlhagisa maloko a setšhaba le makoko a a leng teng mo lefelong leno la kgotlatheomolao gore tiro ya go nna Tautona ga se kgetse e potlana le gore rotlhe re eletsa gore Tautona a robalelwe ke ditlhabi.

Re rata go dirisetsa tšhono eno go eleletsa Tautona Maape pholo fa a ntse a tswelletse pele ka go bonakalafi.

Mme Mmusakgotla, ngwaga wa 2024 ke ngwaga wa bomasomeamararo fa e sa le batho ba Porofense eno ba ne ba eme mo meleng e meleele go bontsha tshwanelo ya bone ya go bouta morago ga dingwaga tse dintsi tsa go gatelelwa ka ntlha ya lotso.

Jaaka fa re akanya ka sotlhe se se ileng sa direga le go thatlhanya ka maemo a re iphitlhelang re le mo go one ga jaanong jaana, re gopola bogaka jo bo neng jwa bontshiwa ke dikokomana tsa rona tse di fetileng fa ba ne ba lwelwa kgololesego.

Gompieno re lesego go bo re le mmogo fano le mogaka wa rona John Maumakwe yo e leng mongwe wa ba ba setseng ba **Mophato wa Luthuli**.

O ne a le leloko la setlhopha sa banna ba Bahurutshe ba Mmasepala wa Selegae wa Kgosi Ramotshere Moiloa, se se neng sa nna batlhabani ba ntlha ba sesole sa majelathoko a ANC mo dingwageng tsa bo1960.

Bopelokgale jwa bone ke jone bo re tliseditseng naga ya puso ya temokerasi.

Go tswetelela ga bone ke gone go re rotloetsang gore re dire ka natla gore re feleletse re na le Setšhaba sa Temokerasi.

E le ruri, gompiano go botoka go feta maabane, mme ka moso go tla bo go le botoka go feta gompiano.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, Go Ema Porofense ka Lefoko mo ngwageng ono wa 2024 ke pego ya rona ya bofelo ya Boeteledipele Jwa Borataro Jwa Puso.

Mo nakong ya boeteledipele jono, re ile ra mekamekana le mathata a mantši a a amileng matshelo a setšhaba sa rona.

Le fa naga ya rona e ile ya tsibogela leroborobo la Covid-19 ka tsela e e akgolegang, manokonokjo a yone e ne e le a a tseneletseng, a utlwiwa ke batho gaufi le kgakala.

Malapa a le mantši a swetswe ke baratiwa ba bone mme batho ba le diketekete ba latlhegetswe ke ditiro.

Maloko a a Tlotlegang, phetogo e e seng kana ka sepe tlelaemete e ipoapoeletsa gangwe le gape.

Megote e e kwa godimo le dipula tse di maatla, merwalela le melelo e e runyang mo nageng di diegisitse go boela ga maemo a rona meriting jaaka fa re ntse re dirisa lemme le re setseng ka lone go tsibogela dikgwetlho tseno.

Maemo a a sa iketlang le dintwa mo lefatsheng jaaka ntwā fa gare ga Ukraine le Russia e kgoreleditse kgwebisano mo lefatsheng le ditsela tse go tsamaiwang ka tsone tsa thomelo ya dithoto, mme seno se bakile tlhalelo ya dithoto le thomelo ya tsone mo teng ga naga mmogo le tthatlogo ya ditlhwatlhwa tsa leokwane le dijo.

Maloko a a Tlotlegang, Boeteledipele jwa puso ya borataro bo ne jwa mekamekana le maemo a a sa iketlang le go phuthama ga bolaodi mme seno sa felela ka gore Poresidente le Kabinete ya gagwe ba tseye kgatharabololo ya go tsenye Karolo 100 ya Molaotheo tirisong mo Porofenseng.

Bagaetsho, dikgwetlho tseno tsotlhe ga di a re nyemisa mooko mme di re nonotshitse le go dira gore re tlhome mogopolo mo boikarabelong jwa rona jwa go direla setšhaba sa rona sa Bokone Bophirima.

Re leboga thata baagi ba Porofense ya rona! “Mabogo dinku a thebana” – “Ditau di senang seboka di siiwa ke None e tlhotsa”.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, kokoano eno ya kgotlatheomolao e e tla jaana morago ga dibeke di pedi Motlotlegi-Mogolo Poresidente Cyril Ramaphosa a sena go ema Puso ya Bosetšhaba ka Lefoko.

Poresidente o ne a tlhalosa maemo a re leng mo go one ka go bua puo pha! A umaka dikgwetlho le diphithhelelo.

Ke nako a gore re akanye ka se re se fitlheletseng mo dingwageng di le someamararo tse di fetileng, dikgwetlho tse re kopaneng le tsone le diphithhelelo tse dintsi tse re santseng re tla di fitlhelela mo porojekeng go nonotsha puso ya rona ya temokerasi.

Maloko a a Tlotlegang, mo dingwageng di le someamararo tse di fetileng, go nnile le tlhabologo e e seng kana ka sepe mo Porofenseng ya rona.

Dipalo tsa malapa di ile tsa gola go tswa go 591 145 ka 1996 go fitlha go palo e e fetang 1,14 milione ka 2022.

Seno se bontsha koketsego ya diperesente di le somearobedi le borobedi (88%) tsa malapa a semmuso mo Porofenseng.

Maloko a a Tlotlegang, go simolola ka 2019 go fitlha ka 2023, re agile **matlo** a le 19 307.

Fa re goroga mo bokhutlong jwa 2023, re ne re agile matlo a le 2 768.

Re beetse R198 milione kwa thoko go e dirisetsa go tlosa matlo a mmu a le 1 356, mme re setse re feditse a le 579 a one.

Jaanong re tlositse dikgoreletsi tsotlhe tse di neng di diegisa porojeke ya merwalela ya Deelpan mme re batla go bega gompieno jaana gore matlo a le 104 a tla wediwa kwa bokhutlong jwa kgwedi e e tlang.

Go tla agiwa matlo a mangwe gape a le 317 morago ga gore Kgosi Kogodi Molete wa Bakolobeng le Kgotla ya gagwe ya Setso ba re abele lefatshe.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, mo dibekeng tse di tlang re tlile go simolola porojeke ya tlhabololo, ya R2,6 bilione ya N14 Mixed Use Development kwa Ventersdorp.

Mo tlhabololong eno, re tlile go tlamela ka mokowa wa ditirelo mo mafatsheng a le 400 le go tlamela batho ba lefelo le re tla bong re dira mo go lone ditiro tse di fetang 600 ka kago ya Breaking New Ground, ya Matlo a a Rentiwang le a a duelwang bonto.

Torotswana ya Venterdorp e e nang le hisitori e e seng monate ya go gapiwa ga yone ke majela-thoko a setlhopha sa AWB, e tlile go fetoga gotlhelele.

Re busetsa batho seriti se ba neng ba na le sone.

Go tla go fitlha gompiano, letsholo le le kopanetsweng la go akofisa tlamelo ka ditirelo, le le bidiwang Thuntsha Lerole, le abile dithaetlele di le 6 283 go beng ba tsone mo dikgaolong tsotlhe tse nne.

Bagaetsho, ke malapa a a ka kwa godimo ga diperesente di le somearobedi (80%) fela mo Porofenseng a a bonang metsi go tswa mo pompong gongwe mo teng ga matlo a bone, mo dijarateng kgotsa mo tikologong, **fa a bapisiwa diperesente di le someamabedi (20%) tsa a a neng a le teng ka 1996.**

Ka Ngwanaatsele 2023, puso ya selegae e ne ya dirisana mmogo le Tona ya Metsi le Kgelelo ya Leswe la Matlwana a Boithusetso, e leng Senzo Mchunu, go simolola Porojeke ya Tharabololo ya Tlamelo ka Metsi kwa Dinokana ya R106 milione.

Mo godimo ga moo, go tsenngwa ga diphaephe tsa tsamaiso ya leswe la matlwana a boithusetso kwa lekeišeneng la Agisanang la Mmasepala wa Selegae wa Tswaing di tla wediwa kwa bokhutlong jwa ngwaga ono.

Re rata go begela batho ba Mmasepala wa Selegae wa Madibeng gore Bodirelo jwa Go Itshekisa Metsi kwa Brits bo tla wediwa ka Motsheganong wa monongwaga.

Go wediwa ga porojeke eno go tla tliša dilitara tse dingwe gape tsa metsi di le dimilione di le someamabedi go tlhomamisa gore batho ba tlamelwa ka metsi mo tikologong ya Oukasi, Mothotlung, Damonsville, Mmankau, Brits town, Elandsrand, Letlhabile le Sonop.

Phaephe ya metsi go tswa kwa Mafenya go fitlha kwa Tlhabane e tla wediwa ka kgwedi ya Moranang.

Go setse go weditsewe diperesente di le somearobonngwe le borobonngwe tsa bobolokelo jwa metsi jwa kwa Tlhabane jo bo tsholang dilitara di le dimilione di le 25 mme bo tla bulwa mo dibekeng di le pedi go tloga jaanong.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, go epilwe didiba tse dingwe gape tsa metsi gore Bodirelo Jwa go Itshekisa Metsi a a Leswe kwa Rooigrond bo dire le porojeke ya go oketsa ka Metsi go fedisa dikgwetlho tsa tlamelo ka metsi mo Mahikeng.

Mo dikgweding di le mmalwa tse di fetileng, baagi ba Ramosadi le Seweding mo Mahikeng ba ntse ba na le bothata jwa go elela ga leswe la matlwana gaufi le matloa bone le mo tikologong.

Re tlile ka kgatoharabolomme jaanong re buseditse konteraka mo mafelong ano go ya go feleletsa porojeke ya go tsenya diphaephe tse disha tse di tla romelwang ke Mmasepala wa Selegae wa Mahikeng le go duelelwa ke Kgaolo ya Ngaka Modiri Molema.

Re batla go netefatsa gore go dutla gotlhe ga metsi kwa Tigane go tswa kwa Ext1 go fitlha go ya bo 6 le kwa Hartebeesfontein go baakantswe mme jaanong bothata jwa go tlamelwa ka metsi bo ritibetse.

Ka kgwedi ya Lwetse ngogola, re ne ra simolola go tsenya diphaephe tsa metsi tse di jang madi a a fetang R200 go tswa kwa Pudumoe go fitlha kwa Huhudi go tokafatsa tlamelo ka metsi.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, Harmony Gold Mine e tsosolosa Bodirelo Jwa Go Itshekisa Metsi jwa jwa Reverse Osmosis gore bo tsene gape mo tirong ka ditshenyegelo tsa bokana ka R8,5 milione go ela tlhoko gore go se nne le tlhalelo ya metsi mo dikarolong tsa Mmasepala wa Selegae wa Ratlou.

Bodirelo jono bo tla newa Mmasepala wa Kgaolo ya Ngaka Modiri Molema gore e yone e bo tlhokomelang le go bo laola.

Diporojeke tse dingwe gape di le mmalwa tsa thulaganyo ya ditirelo tsa metsi kwa Mahikeng, JB Marks, Moses Kotane, Greater Taung, Matlosanana, Kagisano-Molopo, Moretele, Rustenburg le kwa go bommasepala ba selegae ba Mamusa di tla wediwa mo Ngwageng wa Ditšhelete wa 2024/25.

Diporojeke tseno tsotlhe di tla tsennngwa tirisong ka Operation Bulela Metsi e re e simolotseng ka Phukwi ngogola.

Maloko a a Tlotlegang, re rotloetsa bommasepala go romelela baagi ba bone metsi ka go ba leretse one ka dilori me ba rotloediswa gore ba reke dilori tseo.

Re kopile mapodisi gore a simolole go batlisisa gore a go na le kgolagano fa gare ga go senngwa ga ditlamelwa tsa metsi le go romelwa ga one ka dilori mo Porofenseng..

e rata go rotloetsa baagi ba rona go nna ba ntshitse matlho dinameng le go bega ditiragalo tseno kwa molaong.

Go senngwa ga madirelo a puso ke go tsuologela puso mme ke rata go kopa batho mo dikarolong tsotlhe tsa setšhaba sa rona go re thusa go thibela bokebekwa jono bo santse bo simolola.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, tlamelo ka motlakase e tlhatlogile fela thata go tswa go 58,1% ka 1996 go fitlha go tse di fetang 94,7% gompieno.

Gape re etse tlhoko ka fa ditlamorago tse di seng monate tsa dikgaogo tsa motlakase di amang ikonomi ya Porofense ya rona le malapa ka gone.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, lefapha la Puso-Tshwaraganelo le Merero ya Setso le okametse maiteko a dikgato-tharabololo tsa go thusa bommasepala go tsenya tirisong metswedi ya motlakase o o sa fetlhiweng ka ditukisi le o o fetlhiwang ka ditsela dingwe di sele.

Go fedisa dikgaogo tsa motlakase, re saenile Memorantamo wa Tumulano (MoU) le Koporasi ya kwa China ya Bosetšhaba ya Thomeloteng le Thomelontle ya Dithoto gore re age diteišene tse di jang R16 bilione tsa go fetlha motlakase tse gase e romelwang kwa go tsone kwa Mmasepaleng wa Selegae wa Matlosana le wa Moses Kotane.

Kgato ya ntlha ya porojeke eno e tla dira gore Matlosana e tlhagise 198 megawatts ya motlakase mme go lebeleletswe gore bodirelo joo bo tlhagise di-megawatt di le lekgolo tse di tsayang malatsi a le somerobonngwe.

Koporasi ya kwa China ya Bosetšhaba ya Thomeloteng le Thomelontle ya Dithoto, mo godimo ga porojeke ya bone ya dipeeletsomadi, e ikaeletse go thusa ka madi a mangwe a go fedisa matlo a mmu mo Porofenseng, ka go aga matlo a le 500 ngwaga le ngwaga, ka nako ya go dira ga MoU ono.

Go lebeleletswe gore porojeke eno e tlhame ditiro tse di fetang 10 000.

Ke rata go dirisetsa tšhono eno go amogela Madam Jin Sun wa Koporasi ya kwa China ya Thomeloteng le Thomelontle ya Dithoto, yo e leng moeng wa me wa tlotlego gompieno.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, fa e sa le ka 2019 go fitlha gompiano, re weditse diporojeke di le 77 tsa go baakanya ditsela mme di jele madi a a kwa godimo ga dibilione di le pedi tsa diranta.

Ditsela tseno di kgabaganya dikgaolo di le nne tsa Porofense, mme di bopa karolo e kgolo ya mafaratlhatlha a ditsela tsa rona tseo tsotlhe di dirang boleele jo bo fetang 19 000km.

Re golagantse metseselegae le ditoropo tse dikgolo tsa mo Porofenseng le mafelo a konokono a ikonomi kwa Lokaleng kwa Mahikeng, Kgomo-Kgomo kwa Moretele le kwa Manokwane kwa Taung.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, mo ngwageng wa ditšhelete wa 2023/24, go ne ga simololwa diporojeke di le someamabedi le botlhano tsa Leano la ka Gale la Tlhokomelo ya Ditsela, la tekanyetsokabomadi ya diranta di le dimilione di le makgolo a mabedi someamatlhano le borataro (R256m).

Maloko a a Tlotlegang, tlhabololo le go atolosiwa ga tsela e e tswang Phelindaba go ya kwa Pecanwood e tswetse pele sentle mme e tlile go wediwa ka Sedimonthole 2026.

Go lebeletswe gore tsela e e tswang Hartbeesfontein go ya Ottosdal e wediwe pele ga nako ka Seetebosigo wa monongwaga.

Re amogela le go kopa maitshwarelo a tiego ya go agiwa ga Nelson Mandela Drive kwa Mahikeng.

Seno se amile dikgwebo ka tsela e e sa siamang mo tseleng eo mmogo le maloko a setšhaba a a dirisang tsela eo letsatsi le letsatsi.

Le fa go ntse jalo, go dirilwe kgatelopeleka gonne 3.2 km ya dikilometara mo tseleng eo di setse di feditswe. Go agiwa ga karolo e e setseng ya dimetara di le makgolo a le mane le someamatlhano go gaufi le go fela.

Morago ga puo eno, ke tlile go etelwa porojeke eo go ya go kopana e konteraka go gatelela botlhokwa jwa go fetsa porojeke eno.

Gore re rarabolole bothata jwa ditshalelomorago tsa go agiwa ga ditsela, re fetiseditse ditsela di le somepedi (12) kwa SANARAL gore ba di age.

Di akaretsa dikarolo tsa ditsela jaaka N18 go tswa Mafikeng go ya Vryburg le R30 e e tla akaretsang Klerksdorp go ya Ventersdorp mmogo le Orkney.

Dikarolo tse di setseng tsa diporojeke tseno di tla kgaogangwa fa gare ga Dikgaolo tsa Bojanala-Platinum, Ngaka Modiri Molema, le Dr. Kenneth Kaunda.

Dikhuti mo ditseleng tsa boleele jo bo fetang 320 mo Porofenseng yotlhe di tlile go tswalwa, mme di tlhama ditšhono di le 429 tsa go bona ditiro

Bommasepala ba ba jaaka Matlosana le JB Marks ba tlile go kopa ditirelo tse di tswang kwa ntle tsa go baakangwa ga ditsela le go tswala dikhuti ka metlha jaaka tiro ya mmasepala e e dirwang ke badiri ba mmasepala.

Letsholo leno le tla dirwa le kwa go bommasepala ba bangwe go ralala Porofense.

Go baakangwa ga tsela e e tswang kwa Lichtenburg go ya Koster le e e tswang kwa Derby go ya kwa Magaliesburg go tla simolola ka ngwaga o moša wa ditšhelete.

Re tsamaisitse konteraka e nngwe mme ra tlhoma e ntšha gore e simolole go dira mo tseleng e e tswang Majakeng go ya kwa Sun City.

Maloko a a Tlotlegang, Go ne ga tlhamiwa ditšhono tsa go bona ditiro tsa EPWP di le 69, 528 fa gare ga 2019 le kgwedi ya Diphilane 2023 tse di neng tsa solegela molemo basadi, baša, le batho ba ba tshelang ka bogole.

Ka 2024, go tla tlhamiwa ditšhono tse dingwe gape di le dikete di le lesome le botlhano (15 000) tsa go bona ditiro, mme fa di feletse di tla fitlha go 84 528.

Mme Mmusakgotla, le fa re le mo Porofenseng e e nang le diminerale tse dintsi, re tswelera pele go padimolwa ke lehuma le nta ya tlhogo le botlhoka-tiro.

Kgolo ya ikonomi e bonya, mme seno se nnile le ditlamorago tse di maswe thata mo maitekong a rona a go tlamela setšhaba sa rona ditiro.

Botlhokatiro mo Bokone Bophirima ke tlhoba boroko, segolobogolo ka gonne bo ama basadi le baša.

Le fa go ntse jalo, go na le disaene tsa go tokafala ga dilo mo Porofenseng ya rona.

Bokone Bophirima ke nngwe ya diporofense tse tharo tse di nnileng le tlhatlogo ya ditiro mo kotareng ya boraro ya 2023 ka go tlhama ditiro di le 61 000.

Re ile ra tshwara ditherisano tse pedi tse di botlhokwa tsa thotloetso ya dipeeletsomadi le babeetsa-madi ba bagolo, kwa Khonferenseng ya dipeeletsomadi ya BRICS kwa Bokone Bophirima e e neng e tshwerwe ka nako ya KOKOANO YA BRICS ka kgwedi ya Phatwe 2023 kwa Sandton, le ka nako ya Dijo tsa Maitseboa tsa ga Tonakgolo le Babeetsa-madi e e neng e tshwerwe ka kgwedi ya Lwetse 2023 kwa Sun City.

Mo matsholong a mabedi ano, go ne ga tsenelwa dipeeletsomadi di le 34 tsa boleng-gotlhe jwa R104, 1 bilione.

Maloko a a Tlotlegang go tla go fitlha gompieno jaana re na le diporojeke tse di netefaditsweng di le somenne (14) tsa dipeeletsomadi tsa boleng jo bo fitlhang go R13,5 bilione, tse di tlileng go dirwa kwa Bojanala Special Economic Zone.

Dipeeletsomadi tseno di tla tlhama ditiro tse dingwe gape di le 10 000.

Bagaetsho, go tsenngwa tirisong ga Leano-Tsosoloso la Bojanala ga Porofense ya rona jaanong go na le palo e e golang ya bajanala ba mo nageng ya rona le ba kwa dinageng di sele.

Fa gare ga 2022 le 2023 intaseteri ya rona e ne ya gololesega mo manokonokong a leroborobo la Covid-19, mme seno se ne sa tsenya lotseno lwa bokana ka R 6.9 bilione mo Porofenseng le go sireletsa ditiro di le 24 000.

Re simolotse thulaganyo ya go tsosolosa Maemofofane a Pilanesberg le George Dick Montshiwa

Maemofofane a mabedi ano a tla tlamela ka badiri mo Porofenseng gore ba godise bojanala le go bula ditšhono tse dintšha tsa ikonomi tsa tsamaiso ya dithoto, tlhokomelo ya difofane, le ditirelo tsa diphofa gareng ga tse dingwe.

Re rometse **Kopo ya Go Dira Ditshitshinyo** tsa go dirisa maemelafofane a mabedi ano le go ngoka dipeeletsomadi ka one.

Moiteka-lesego yo o amogetsweng o tla simolola tiro ka Motsheganong wa monongwaga.

Maloko a a Tlotlegang, setheo sa temothuo se santse se tlhoka go fitlhelela bokgoni johlhe jwa sone ka go tsaya karolo ka botlalo ga balemirui ba ba santseng ba fatlhoga mo setheong se se golang seno.

Ka Letsema (Illima) le ka Lenaneo le le Tseneletseng la Tshegetso ya Temothuo (CASP) ya rona mo dingwageng di le tlhano tse di fetileng, re ile ra tshegetsa diporojeke tsa temothuo di le 383 le balemirui ba le 4 570 ka tiriso ya madi a a fetang R 888 milione.

Go tla dirisiwa madi a mangwe gape a bokana ka R77 milione go tshegetsa balemirui ka didirisiwa, maruo, dijo tsa diphologolo, le ka melemo ya diphologolo ya kalafi.

Gape madi ano a tla dirisediwa go atolosa mafelo a go nosetsa le go rotloetsa temo ya masimo a a sa nosediweng mo metseselegaeng le mo ditsheng tse di tlhakanetsweng.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, go tla dirisiwa madi a a fetang R 91 Milione ka ngwaga wa ditšhelete wa 2024/2025 go tshegetsa balemirui ba ba fetang makgolo a le robedi mo Porofenseng yohlhe go rarabolola mathata a ditshalelomorago tsa thulaganyo ya ditirelo tsa bone.

Re tlile go rekela balemirui ba le 300 lefatshe e le tsela ya go ba tshegetso le go nonotsha setheo sa rona sa temothuo.

Seno se tla akaretsa porojeke ya go tsenya dipodi tsa bone di le 1 734 kwa mebarakeng tse di tla rekelwang balemirui ba le 81.

Maloko a a Tlotlegang, lenaneo la rona la tshireletso ya dijo le a atlega.

Diperesente tse di fetang someamatlhano le borobedi (58%)) tsa batho mo Porofenseng ba lema ditshingwana mo dijarateng tsa bone go tlhagisa 74.8 % ya se ba tla se jang mo gae, ba bo ba romela 5.2 % yone dikuno tseno kwa mebarakeng.

Ka ntlha ya dipalo tseno, re tshwanetse go dira gore dikuno tseno di fitlhe kwa mebarakeng.

Re tlile go tsenya kopano ya go gakololana le setheo gore re nonotshe tumalano fa gare ga puso le mokgatlho wa temothuo.

Re leboga Rre Boeta du Toit wa Agri-North West yo o re romeletseng molaetsa wa kemonokeng ya National Agricultural Masterplan for Agricultural Development mo Porofenseng ya rona.

Gape re leboga le Rre Andrew Aphanze wa African Farmers Association South Africa yo o dumalanang le rona ka porojeke ya go romela dipodi kwa mebarakeng.

Lefapha la Temothuo, la Pusetso ya Mafatshe go Beng ba One le la Tlhabololo ya Metseselegae le tshwaragane le go fudusetsa mafatshe a a hirilweng go balemirui ba le 614 gore ba nne beng ba one.

Boikaelelo jwa kgatoharabololo eno ke go nonotsha le go tlhomelela balemirui ba bantsho ba ba santseng ba fatlhoga gore e nne batsayakarolo ba bagolo mo ikonoming.

Fa e sa le ka 1998 puso e buseditse malapa a a fetang 74 000 diheketara tse di fetang 600 000 tsa mafatshe, mme palo ya ba ba solegetsweng molemo ke seno mo Bokone Bophirima ke 300 000.

Puso e tla boa gape e aba dithaetlele tsa matlo di le 100 kwa bokhutlong jwa Mopitlwe 2024.

Mmusakgotla yo o Tlotlelang, dikgwetlho tsa tlhabololo ya ikonomi di batla go rarabololwa go ya ka dipholisi tsa rona le go tshegetsa seno ka leano le le tla tsayang nako e e telele.

Ga jaanong jaana Porofense ya rona e dirile ditshwetso tsa bofelo ka Leano la Porofense la Kgolo le Tlhabololo (Provincial Growth and Development Strategy [PGDS]) le boikaelelo-bogolo jwa lone e leng go tlamela ka kaelo ya leano la pholisi ya ikonomi e e akaretsang botlhe la dikgatotharabololo tsa go fitlhelela mekgele e e tlhomilweng mo teng ga Leanotlhabololo la Bosetšhabala la 2030.

Maloko a a Tlotlegang, go felelediwa ga PDGS go re thusitse go feleletsa tsosoloso ya Lekgotla la ga Tautona la Bogakolodi ka Tsa Ikonomi.

Lekgotla le tla tlamela ka tshegetso e e logetsweng maano le go okamela tsenyo-tirisong ya leano la kgolo le tlhabololo mo Porofenseng, go rotloetsa leano le le kopantsweng la ikonomi le kemonokeng ya ditheo tse dingwe.

Maina a maloko a Lekgotla la Bogakolodi ka Tsa Ikonomi a tla itsisiwe mo dibekeng tse pedi go tloga jaanong morago ga dikgakololano le bana-le-seabe ba ba botlhokwa.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, Lekgotla la ga Tautona le le Okametseng Thulaganyo ya Ditirelo (Premier's Infrastructure Coordinating Council [PICC]) le simolotse tiro ya lone.

Modulasetulo wa Lekgotla leno ke Tautona ka boene mme maloko a lone ke Bakhudu-Thamaga ba Lefapha la Matlotlo la Porofense, Lefapha la Ditiro tsa Setšhaba, la Ditsela,

COGHSTA, Modulasetulo wa Porofense wa SALGA, le moemedi wa Development Bank of Southern Africa.

Lekgotla leno le okamela go tsenngwa tirisong ga Diporojeke Tse Dikgolo tse di logetsweng maano mo Porofenseng le go kaela mafapha a Porofense ka Thulaganyo ya Diporojeke Tsa Ditirelo Tse di Logetsweng Maano, tekanyetsokabomadi le go diragadiwa ga diporojeke tseo.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, phanele ya bomankge ba ba neng ba tlhophetswe go sekaseka Ditheo Tsa Puso e weditse tiro ya yone.

Jaanong re na le thulaganyo e e tshwanetseng ya go lolamisa mekgele ya tlhabololo ya di SOE ka dilo tse puso e di eteletsang kwa pele go tlisa tlhabololo ya ikonomi le go tlhama ditiro.

Maloko a a Tlotlegang, re simolotse phothale ya dijethale e e dirisanang le baša go naya baša polatefomo ya go fitlhelela tshedimosetso ya puso ka nako e ba e tlhokang ka yone.

Mo dibekeng tse pedi tse di fetileng, tiriso ya phothale eno e ile ya oketsega fela thata go batla tshedimosetso ya ditšhono tsa go bona ditiro, ya bogwebi, ya thuto, jj.

Mo ngwageng ono wa ditšhelete, di-internship di ka nna 900 le di-learnership di soletse basha molemo mo Mafapheng a a farologaneng, mo go Bommasepala, Ditheo Tse Beng ba Tsone e Leng Puso le di SETA.

Re tlile go eteletsa baša kwa pele mo diporojekeng tse di farologaneng tse re tla bong re di simolola tsa ditirelo tsa ngwaga wa ditšhelete wa 2024/25.

Bagaetsho, Mmangwana o tshwara thipa ka fa bogaleng.

Basadi ke bone seikokotlelo sa ikonomi ya Porofense ya rona. Mekgatlho-kgwebo e le robedi e e eteletsweng pele ke basadi le

batho ka bongwe e tla solegelwa molemo ke R1, 4m e e beetsweng kwa thoko go ruta badiri dikgono-tiro le go tlisa

kgolo ya kgwebo.

Gape go beetswe R4,5m kwa thoko go tshegetsa mekgatlho-kgwebo ya basadi

go dira gore dikuno le dithoto tsa bone di kgone go tsena mo mmarakeng.

Go ne ga tlhomiwa dikonteraka tsa basadi gore di age matlo a le 532 ka tekanyetsokabomadi ya R289m mo

ngwageng wa ditšhelete wa 2023/2024.

Maloko a a Tlotlegang, re utlwiwa botlhoko ke gore basadi ba le bantsi, bana ba basetsana, bagodi le batho ba ba tshelang ka bogole ba tswela pele go itemogela tiriso-dikgoka mo mafelong mangwe a baagi ba rona.

Re thusitse di NPO di le someamabedi ka madi go tlamela ka ditirelo tsa GBV mo mafelong otlhe a ditirelo tseno mo Porofenseng yotlhe.

Go beetswe R17 milione kwa thoko go thusa di NPO ka madi go tlamela batho ba ba tshelang ka bogole ka ditirelo.

Basadi ba le makgolo a le supa somearobonngwe le bobedi (792) ba ba itemogelang Tiriso-Dikgoka mo Basading le Polao ya Basadi ba ne ba thusiwa ka go newa bonno jo bo sireletsegileng.

Go thusa ka tiro ya go tsenya tirisong Leano le le Logetsweng Maano la Bosetšhaba la Tirisodikgoka mo Basading le Polao ya Basadi, go ne ga tlhomiwa ditšhono di le 2 429 tsa go bona ditiro mo Setheong sa Botsweretshi, Setso, Metshameko, le Boitapoloso.

Bagaetsho, kwa bofelong, Porofense e ne ya tswa ka fa tlase ga kgatotharabololo ya karolo 100 e bile ditiro tsotlhe tsa bokhuduthamaga mo mafapheng a Porofense di dira ka botlalo.

Mosola wa kgatotharabololo ya puso ya bosetšhaba o bontshiwa ke dipholo tsa boruni tse di tsweleng pele go tokafala, go tokafala ga dikamano mo tirong le go ritibala ga maemo mo Porofenseng.

Dipholo tsa boruni tsa ditheo tsa puso le tsone di tokafetse go tswa go dipholo tse supa tse di senang diphoso mo ngwageng o o fetileng wa ditšhelete go fitlha go tse robedi.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, dipholo tsa boruni tsa bommasepala bangwe di bontsha kgatelopele mme tse dingwe ga di e bontshe, mme ke bommasepala ba le bararo fela ba ba tlhagisitseng dipholo tse di senang diphoso.

Re tswelela pele go tshegetsa bommasepala botlhe ka botlalo go tokafatsa botsamaisi jwa tsa ditšhelete ka go dirisa Maano a Tsosoloso a tsa Ditšhelete (Financial Recovery Plans [di FRP]).

Lekgotla-Khuduthamaga le amogetse semmuso go tlhophiwa le go newa tiro ga Baemedi-Khuduthamaga ba Porofense (Provincial Executive Representatives (PER's) gore ba tsenye tirisong maano a tsosoloso ya ditšhelete mo go bo mmasepala ba ba umakilweng, ka fa tlase ga boeteledipele jo bo kopanetsweng jwa Lefapha la Tsa Matlotlo la Porofense le Lefapha la Puso-Tshwaraganelo le Merero ya Setso (Cooperative Governance and Traditional Affairs [COGTA]).

Mmasepala wa Selegae wa Ditsobotla o batla tshegetso ya ka metlha le go namolwa ke Puso ya Porofense pele ga o ka bolelwa gore o dule mo mathateng gotlhelele.

EXCO e rometse setlhopha sa bomankge le batlhankedi ba bangwe go ba tshegetsa go ya kwa go mmasepala ono go ya go o thusa ka badiri.

Go na le kgatelopele mme ga e kalo go ka busetsa morago bokgakala jo bolaodi bo phutlhameng ka jone mo tsamaisong ya mmasepala.

Maloko a a Tlotlegang, re simolotse thulaganyo ya go tlatlhoba dikgonotiro le dithutego mo go bommasepala botlhe.

Go tla go fitlha gompiono, porojeke eno e tlatlhobile badiri ba le 5 487.

Re diragaditse tiro eno mo Mmasepala wa Kgaolo wa Dr Kenneth Kaunda, Mmasepala wa Selegae wa Tswaing le wa Ratlou mme fa nako e ntse e tsamaya, re tla feleletsa bommasepala ba ba setseng.

Re tthomile thulaganyo ya gore tiro eno e fetswe leng mo go bommasepala botlhe ba le 22 mo Porofenseng ka Mokgwa wa Tlhabololo ya Kgaolo ya Rona (District Development Model [DDM]).

Jaanong re na le Tsamaiso ya Tlhagiso ya Go sa le Gale ya Dashboard ya Eleketroniki e e tla bayang tiro ya bommasepala leitlho le go ntsha pego ka yone.

“Thuntsha-Lerole Mobile App” e a dira jaanong, e leng polatefomo ya puisano go golaganya puso le batho gore ba bege mathata a ditirelo ka nako mo mafelong a bone.

App eno e e dirang ka webosaete mo founong e thusa batho go fetisetsa ka bonako mathata a ditirelo go mafapha a a maleba le kwa batlhankeding ba bommasepala gore mathata a dikgaogo tsa metsi, go elela ga leswe la matlwana a boithusetso, le dikgaogo tsa motlakase a tsibogelwe ka bonako.

Re buisana le batlamela ka ditirelo ba bagolo ba thekenoloji le ba mafaratlhatlha ba sediriso seno sa founo go kopa gore e dirise data ya mahala gore ditirelo di kgone go fitlhelelwa ke batho ka bonako, segolobogolo ba ba kwa mafelong a selegae le kwa makeišeneng.

Maloko a a Tlotlegang, boeteledipele jwa setso bo na le seabe se se botlhokwa sa go sireletsa setso sa rona, ngwao, le puo.

“Bogosi ke phate e e mitlwa bo a kokonela”

Magosi a rona ga a bone boroko, ba tshwenngwa thata ke botlhoka tiro le tshalelo morago ya ditlhabololo mo metseng ya bona.

Mmusakgotla, ke rata go leboga thata Monnasetilo wa Ntlo ya Segosi ya Bokone-Bophirima Kgosi Maotwe le Khuduthamaga ya gagwe ka kemonokeng le tirisano mmogo le puso ya rona.

Go rotloetsa go ritibala ga maemo mo go bangwe ba e leng baeteledipele ba setso, re tsentse karolo 59 mo tirisong ya Molao wa Boeteledipele jwa Setso le jwa Ba Khoi-San, wa ka 2019, go tlhoma Dikomiti tsa Patlisiso tse thataro ka boikaelelo jwa go rarabolola dikgotlhang tsa boeteledipele jwa setso.

Dikomiti tse tharo mo go tse thataro di setse di simolotse ka dipatlisiso tsa Banogeng, Bakubung ba Ratheo le Bakwena ba Mmatau.

Dikomiti tsa Patlisiso tsa Bahurutshe boo Manyane, Bahurutshe boo Moiloa le Bakwena ba Mogopa le tsone di tla simolola mo bogautshwaneng.

Fa re ne re buisana le Mothusa Poresidente mo nakong e e fetileng, Kokoano ya Setso ya Bokone Bophirima le Baeteledipele ba Ba Khoi-San, re ne ra mathata a le mmalwa.

Re rata go bega fano gore mathata ao otlhe a akanyeditswe e bile bontsi jwa one a setse a rarabolotswe.

Re tla naya Kokoano eno pego ka botlalo ka nako ya pulo ya yone moragonyana mo ngwageng.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, re hutsafetse le go nna maswabi ka ntlha ya loso lwa ba bogwera ba le robonngwe kwa dikolong tse di farologaneng tsa bogwera.

Dintsho tseno di bakilwe ke batho ba ba dirang tiro eno e seng go ya ka molao.

Re solofela gore mapodisi a tla tlhomamisa gore botlhe ba ba tshwerweng e bile ba golagane le ditiro tse di seng ka fa molaong tseno, ba tlile go newa kotlhao e e ba tshwanetseng.

Maloko a a Tlotlegang, Dipholo tsa Ditlhatlhobo tsa Setefikeiti sa Bosetšhaba sa Marematlou tsa 2023 di re buseditse mo tseleng ya gore gape re boe re nne nngwe ya diporofense tse di ntshang ga tshwene mo nageng ya rona.

Re tokafaditse ka 1.8 % go tswa go 79, 2 go fitlha go 81, 6%.

Dikgaolo tsotlhe tse nne di tokafaditse phalolo ya tsone ya ditlhatlhobo fa di bapisiwa le ngwaga o o fetileng.

Bagaetsho, letsholo la rona la go fepa barutwana ka dijo gabedi ka letsatsi kwa dikolong mo mafelong a a nang le mathata a tsa itsholelo le gatela pele.

Lenaneo la Bosetšhaba la Dijo Tse di Nang le Dikotla Kwa Sekolong mo Porofenseng ga jaanong jaana le fepa barutwana ba le mo dikgweding tse 740 000 mo dikgaolong tsotlhe tse nne.

Bošeng jaana re kgakotse Sekolo sa Poraemari sa Huhudi sa R103 milione se se sa tswang go agiwa kwa Vryburg mo teng ga Mmasepala wa Selegae wa Naledi.

Sekolo sa Sekontari sa Mamodibo se se sa tswang go agiwa kwa motseng wa Mogogelo mo teng ga Mmasepala wa Selegae wa Moretele se ne sa bulwa semmuso ka Letsatsi la Mandela mo ngwageng o o fetileng.

Dikolo di le lesome tse di sa tswang go agiwa di tlile go newa baagi mono ngwaga tse boleng jwa tsone tsotlhe fa di kopantswe bo fitlhang go R700 milione.

Dikolot tseno di akaretsa Mphebana High School kwa Bojanala, Tlaakgameng Primary School sa Dr Ruth Segomotsi Mompati le Dirang ka Natla Primary sa Dr Kenneth Kaunda.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, bakgweetsi ba le 448 ba neilwe konteraka ya go kgweetsa barutwana go ba isa sekolong, morago ga go tsenela thulaganyo ya go iteka lesego e e neng e sena bofitlha bope.

Botlhe ba saenile ditumalano ka boleng jwa tiro morago ga gore dikoloi tsa bone di tlhatlhobiwe ka mo go tseneletseng le go latelela thulaganyo ya go netefatsa gore di mo maamong a a siameng.

Mme gone, go ile ga nna le dikgwetlho tse e seng tsa ka metlha kwa tshimologong ya ngwaga ono wa sekolo fa bakgweetsi bangwe ba ne ba tla ka dibese tse di neng di se mo lenaaneng la dikoloi tse di neng tsa tlhatlhobiwa.

Fa e sa le ka nako eo, re tlhamile 'Kokoano ya Ditogamaano' e modulasetulo wa yone e leng Tlhogo ya Lefapha la Tshireletso ya Setšhaba le Botsamaisi Jwa Dipalangwa gore re berekane le dikgwetlho tseno fa di tlhaga.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, go bonala re tlile go fedisa dipalangwa tsa sekolo mo nakong e e tlang ka gone re aga dikolo tse go tla ikwadisediwang marobalo mo go tsone le go aga dikolo tse dingwe gape gaufi le mafelo a barutwana ba nnang mo go one tumalanong le melawana ya rona ya thuto le ditekanyetso tsa teng.

Maloko a a Tlotlegang, puso e tshwere ka natla go lwantsha bokebekwa le ditiro tsa bonweenwee mo Porofenseng. Dikgetse dingwe tsa batho ba maemo a a kwa godimo mo pusong le mo ditheong tsa poraefete di a sekwa. Mo ngwageng ditšhelete go ne ga konelwa dikgetsi di le robonngwe tsa bonweenwee le tsa bokebekwa jwa tsa ditšhelete di ne tsa konelwa mme balatofadiwa ba tshwerwe. Re batla go akgola ditheo tsa molao le tolamo ka ntlha ya maiteko a bone a go lwantsha bonweenwee le ditiro tse dingwe tse di seng ka fa molaong.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, re tlhomile yuniti e ntšha ya tsa pharakano e e bidiwang "The Eagles" e e neilweng dikoloi di le 30 tse di lebelo gore tshireletsego ya bana e bonale gotlhe mo mebileng ya Porofense ya rona.

Maloko a rona a molao le tolamo mo go tsa pharakano a katisheditswe go dira mo mafelong a go tlhagileng dikotsi tsa tsela mo go one mme dikoloi tsa bone tse tsentswe didirisiwa tsotlhe tse di tlhokegang, tsa bošeng, le tsa thekenoloji ya maemo a a kwa godimo gore ba berekane le kotsi mo e tlhagileng gone.

Leno ke letsholo la ntlha la mofuta ono mo Porofenseng.

Maloko a a tlotlegang, re tlhomile setlhopha sa setegeniki se se tlileng go fetola Dipeeletsomadi Tsa Dipalangwa Tsa Bosetšhaba (National Transport Investment [NTI]) go baya setheo sa rona mo maemong a a se siametseng gore se diragatse maikarabelo a sone a go tlamela baagi ba Bokone Bophirima ka dipalangwa tse di bonako le tse di sireletsegileng.

Setheo seno se tlamela barutwana ba le 500 000 ka dipalangwa tse di sa tureng, kwa makeišeneng, kwa metseselegaeng, le kwa metse-magaeng a a gaufi le ditoropo.

Gape se tlametse baagi ba ba mo tikologong ditšhono tse di fetang **1 200** tsa go bona ditiro.

Jaanong re feditse boruni jwa madi a a kootwang ke ditlamo le go netefatsa dikoloto tsotlhe tsa tsone.

Thulaganyo eno e re thusitse go tla ka tuelo ya dikoloto tse di sekasekilweng bosha gore di duelwe bakolotwa otlhe tumalanong le Molao wa Ditlamo.

Setlamo sa kgwebo se tla namolwa mo mathateng a sone fa nako e ntse e tsamaya mme go tla tlhomiwa Boto ya nakwana gore e dire ditiro tsa semolao tsa merero ya NTI gore e diragatse maikarabelo a yone.

Re batla gore setlamo seno se boele tirong mme se direle batho ba Bokone Bophirima.

Bagaetsho, re dira kgatelopele e kgolo ya go tlamela ka tlhokomelo ya konokono ya pholo mo metseselegaeng ya rona le mo makeišeneng.

Mo ngwageng ono wa ditšhelete re ne ra amogela Motlotlegi-Mogolo Poresident Ramaphosa yo o neng a eteletse pele pulo ya Senthara ya Baagi ya Pholo kwa Jouberton ka Letsatsi la Kgololesego.

Ka lengwe la Mananeo a rona a Thuntsha Lerole, Motlatsa-Poresidente e leng Paul Mashatile o ne a etela Mmasepala wa Selegae wa Greater Taung koo a fitlhileng a kgakola Senthara ya Pholo ya Ba Ga Mothibi e e sa tswang go agiwa ya boleng jwa R245 milione. Dikago tseno ka bobedi di tla tlamela batho ba ba fetang 68 000le mo mafelong a bone.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, re nonotsha ditirelo tsa rona tsa pholo mo kgaolong ya rona ka go bula semmuso ditleliniki tse dingwe gape di le tlhano kwa Itsoseng, Mokgalwaneng, Marikana kwa Rustenburg, Hokfontein, Boikhutso le Steve Tshwete kwa JB Marks ka 2024.

Go tla go tswalwa ga Thusong District Hospital go ne ga pala. Kago ya bookelo jono e ne e na le makoa a a masisi mmogo le bothata jwa mmu o o tletseng didolomaete, e leng se se neng sa dira gore go nne thata go rarabolola bothata jwa sone.

Go tswalwa ga Thusong go tthamile diporojeke tse tharo, go tthabololwa ga General De La Rey District Hospital, Itsoseng Community Health Centre, le go agiwa ga Sheila Clinic ka tiriso ya thekenoloji e sele ya go aga.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, mo dingwageng di le tharo tse di fetileng, selekanyo sa tshwaetso ya mogare wa HIV se ntse se wela tlase ka iketlo mo Porofenseng ya rona. Mo ngwageng o o fetileng, kwelotlase ya one e nnile ya peresente ya 1.7 ya ditshwaetso

tša HIV. Kwelotlase ya HIV jaanong e beilwe leitlho ka mekgele ya 95-95-95 e e tlhomilweng ka Lenaneo le le Kopanetsweng la United Nations.

Ke itumelela go go itsise gore Porofense ya rona e na le diperesente di le somerobonngwe le boraro (93%) ya ba ba itseng boemo jwa bone ka mogare ono. Diperesente di le 75 tša balwetse ba HIV ba tshela ka kalafi e bile ba itse boemo jwa bone ka mogare ono.

Palo ya balwetse ba mogare wa bone o sa tsholeng o iponatsa ke diperesente di le somerobedi le bone (84%).

Maloko a a Tlotlegang, re kgonne go tla mathata a botlhoka-tiro jwa dingaka morago ga go buisana le mokgatlho wa bone badiri.

Dingaka tsotlhe tse di tshwanelegang mo Bokone Bophirima di tla newa tiro go ya ka thulaganyo e go dumalanweng ka yone le mokgatlho wa bone ba badiri.

Ka 2023 Puso ya Porofense ya Bokone Bophirima le Yunibesithi ya Bokone Bophirima (YBB) di ne tša saena lekwalo la maitlamo a go tlhoma Legoro la tša Kalafi la YBB.

Tona ya Pholo, e leng Motlotlegi Joe Phaalha le ene o ne a bontsha go ema nokeng tshimologo ya porojeke eno.

Boikaelelo jwa porojeke eno ke go amogela baithuti ba one ba ntlha ka 2028 mme fa nako e ntse e tsamaya e tla bulela baithuti ba ba kileng ba bo ba tlodisiwa matlho ditšhono tša go tsena mo setheong seno.

Bookelo jwa thešari jwa Klerksdorp /Tshepong jo bo ntseng bo tlhabololwa dingwaga di le 20 tse di fetileng gore e nne lefelo la bokatisetso jwa tša kalafi ka fa tlase ga kaelo ya

Wits University e tlile go nna lefelo ka konokono la katiso mmogo le maokelo le ditleliniki mo Porofenseng tsa bokatisetso jwa tlhokomelo ya pholo.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, re itumelela go go itsise gore, re ile ra kgona go tshwara **Mmarathone wa bobedi wa N12**.

Mmarathone ono o naya baatlelete tšhono ya go ikatisa le baatlelete ba maemo a a kwa godimo go tshwanelegela Mmarathone wa Comrades.

Re bagaka ba Marathone wa Comrades ka ntlha ya ga Tete Dijana yo o ileng a kgona go femela sekgele sa gagwe dingwaga di le pedi ka go tlhomagana.

Porofense ya rona e na le hisitori e e tumileng ya go di goga kwa pele mo mmarathoneng ono ga bomorwa Kelehe go tswa kwa motseng wa Sekhing kwa Taung, Edward Mothibi go tswa kwa motseng wa Magogoe mo Mahikeng mme bosheng jaana Adele Broedryk go tswa kwa Potchefstroom.

Gape re akgola Steven Mokoka go tswa kwa Ramatlabama mo Mahikeng, yo ka 2022 a ileng a roba rekoto ya 50km kwa Gqeberha.

Maloko a a Tlotlegang, jaanong re fentse dikgoreletsi tsa semolao tse di neng di diegisa tshimologo ya tlhabololo ya dikago tse di Teeletsweng ka Desmond Tutu kwa Matlosana.

Kgato ya ntlha ya Kago e e tla bidiwang lefelo la Ngwaoboswa e tla wediwa ka Mopitlwe monongwaga.

Re simolotse ka go aga dilaeborari kwa Matlosana, Wolmaransstad, Coverdale/Boitumelong le kwa Bodibe.

Dilaeborari tseno di tla tsaya lobaka lwa dingwaga di le nne go agiwa mme boleng jwa tsone tsotlhe fa bo kopantswe ke R75 milione. Gape go beetswe R20 milione kwa thoko ya go tlhabolola dilaeborari kwa Mabeskraal le Ganyesa.

Mmusakgotla, re akgola Sibanye-Stillwaters e e dirang le Mekgatho e e farologaneng ya baagi e e neng ya diragatsa ditshitshinyo tsa Marikana Farlam Commission.

Go tla go fitlha gompiono, go dirilwe diporojeke di le someamatlhano le botlhano tsa loago le ikonomi ka Marikana Legacy Project tse di fitlhang go R13,9 bilione e e tlhakanetsweng ke Sibanye-Stillwater Corporate Social Investment le Social Labour Plans.

Gape re ikemiseditse go dira le makoko otlhe go aga sefikantswe kwa Koppi sa go gopola botlhe ba ba latlhegetsweng ke matshelo a bone mmogo le ba ba neng ba gobala mo letsatsing leo la masetlapelo le malatsi a a neng a latela pele ga di 16 tsa kgwedi ya Phatwe 2012.

Re dira dithulaganyo tsa go etela Marikana mo bogautshwaneng ka lenaneo la go akofisa ditirelo, la Thuntsha Lerole.

Mmusakgotla yo o Tlotlegang, gompiono re ne re lotlega kgang ya Porofense e e gatelang pele.

Re badile diphenyo tse re nnileng le tsone, matshelo a re a fetotseng le dikgwetlho di le dintsi tsa ditirelo tse di santseng di larile kwa pele ga rona.

Re utlwa selelo sa maloko a setšhaba sa rona, se se re kopang go dira ditiro tse di molemo go ya pele tse re setseng re di dirile.

Molaetsa wa bone o a utlwala, o o reng didimalang mme lo dire.

Ba lapisitswe ke ditsholofetso tsa lefela.

Mafoko a a tumileng a molwela-diphetogo wa kwa Guinea-Bissau yo gape e leng mongwe wa baeteledipele ba ba molemo wa Moaforika, e leng Amilcar Cabral, ke a nopola, "...ke metlha nnang lo gopola gore batho ga ba lwele dikgopolo, dilo tse di leng mo mogopolong wa ba bangwe, ba lwela go ikgapela dithoto, botshelo jo bo botoka jo bo nang le kagiso, go bona matshelo a bone a gatela pele, le go tlhomamisetsa bana ba bone bokamoso...". ("...always bear in mind that the people are not fighting for ideas, for the things in anyone's head, they are fighting to win material benefits, to live better and in peace, to see their lives go forward, and to guarantee the future of their children...".) **Ka jalo, maloko a setšhaba sa rona a lebeletse go bona matshelo a bone a fetoga go nna botoka le go tlhomamisetsa bana ba rona bokamoso jo bo botoka.**

Ke a leboga.

PUO YA SEEMO SA PROFENSE

KA MOTHUSA-TAUTONA
PATRICK DUMILE NONO MALOYI

LABOBEDI, 20 TLHAKOLE 2024 | 09:00

KGOTLATHEOMOLAO YA POROFENSE YA BOKONE BOPHIRIMA

#NWSOPA2024

www.nwpg.gov.za

#LeaveNoOneBehind

